

NepNieuws

Opgedragen aan mijn niet bestaande exvrouw

NepNieuws

Er staat op deze pagina geen paginanummer. Daarom even ter verduidelijking:
Dit is pagina 42

Inleiding

Fake News, of om het in mooi Nederlands te zeggen Nepnieuws, verzonnen nieuwsberichten, zijn meer dan ooit aan de orde van de dag door het verschijnen van de sociale netten. De populaire internetlocaties van bv Facebook, Twitter of Instagram, waarbij iedereen berichten kan plaatsen, hebben het verspreiden van verzonnen nieuws enorm aangewakkerd en er verschijnen zelfs speciale internetlocaties van 'kranten' die zich specialiseren in dit soort nieuws.

Natuurlijk niet zonder gevaar, want het is niet altijd duidelijk dat het om een verzonnen bericht gaat. Nemen we als voorbeeld de pandemie die in 2020 de kop opstak. Hoeveel verzonnen berichten maar vooral valse raadgevingen hebben niet de ronde gedaan? Het is helaas zo dat een aantal lezers van deze berichten ze klakkeloos als waar aanvaardt, zonder zich vragen te stellen of zonder even op te zoeken of dit allemaal inderdaad wel waar is.

Waarom ik aan dit boek begon

U kunt zich mijn grenzeloze verbazing voorstellen toen ik de uitnodiging ontving om een bezoek te brengen aan het kasteel van Laken, persoonlijk ondertekend door koning Filip, de zevende koning van België. En nog wel informeel gekleed, zo stond er duidelijk op de brief, die ik uiteraard momenteel in de woonkamer aan de muur heb gehangen in een kader met een gouden rand.

Ik werd door Filip en Mathilde ontvangen in een eenvoudige kamer, met slechts als enige decoratie enkele kasten in eikenhout en in Louis XIV-stijl, twee vitrinekasten met allerlei zilversmeedwerk en aan de muur enkele schilderijen van Rubens, Rembrandt en Van Gogh. Ik werd door zijne majesteit uitgenodigd om plaats te nemen in een van de pluche zetels en nadat we wat gekeuvelde hadden over ditjes en datjes, waarbij de koning vooral veel belangstelling toonde voor de datjes, thee hadden genuttigd met zes verschillende soorten fruitvlaaien en we ons tegoed deden aan de koninklijke whisky, kwam de reden van mijn bezoek ter sprake.

Het bleek dat zijne majesteit zich zorgen maakte over het toenemende aantal nepnieuws, zowel in de geschreven, gesproken als visuele pers en hij zei dat hij mij de geschikte persoon vond om daarover een waarschuwend boek te schrijven. Hij was, zei hij na het zevende glas whisky, een groot fan van mij en na het negende glas whisky gaf ik toe. In jubelstemming vond Filip – ik noemde hem ondertussen Flup en hij mij Huugh – dat ik genomineerd diende te worden voor de Nobelprijs Literatuur en terwijl Mathilde – die ik ondertussen met Tilleke mocht aanspreken – mij af en toe wulpse blikken toe wierp, uitte hij de wens om mij te Gulden Penning van Literatuur toe te kennen.

Omdat het ondertussen vrij laat was geworden mocht ik in een van de gastenkamers blijven overnachten, maar niet nadat ik beloofd had om dit boek te beginnen.

En u ziet dat ik mijn belofte heb gehouden.

Het begin was 1 april

1 april is een dag waarop men elkaar voor de gek houdt. Iedereen, ongeacht zijn positie of leeftijd, kan op die dag het slachtoffer worden van spot, en omgekeerd kan iedereen op deze dag ook zelf de grappenmaker zijn. De hedendaagse aprilgrap komt voor in groepen waarin men elkaar kent, vooral in de familie, op school of op het werk. Daarnaast maken de media grappen met een anoniem publiek. Onder de schijn van waarheid, verspreiden kranten en elektronische media jaarlijks alle mogelijke fantastische berichten om ze de volgende dag weer als grap te ontmaskeren. De aandacht die mediagrappen trekken en het commentaar die ze uitlokken, dragen er in belangrijke mate toe bij dat de traditie in stand blijft.

Eén van de meest voorkomende vormen van de aprilgrap is die waarbij iemand of een menigte op de been wordt gebracht voor iets dat er niet blijkt te zijn of niet blijkt te bestaan. Wie erin loopt, wordt uitgelachen. Het is 1 april! '1 april' is zowel de datum als de naam van de traditie én de uitroep waarmee men het slachtoffer bespot. Het slachtoffer zelf is de aprilgek die zich voor de gek heeft laten houden of, zoals men in België zegt, naar april heeft laten verzenden.

Waarom valt 1 april precies na 31 maart?

Een vraag die jaren lang de wetenschap heeft bezig gehouden. Al in de zestiende eeuw maakte de bekende Italiaanse schrijver Giovanni Di Caprioli een studie over dit verschijnsel en hij was er vrij dichtbij, nadat hij ontdekt had dat de maand april net achter de maand maart kwam. Maar waarom nu juist na 31 maart?

Het probleem bleef enkele jaren lang onopgelost, hoewel zowel in Europa als in de Verenigde Staten diverse wetenschappers zich over het probleem bogen, zonder de juiste oplossing te vinden.

We moeten een sprong maken naar 1846, toen een vrij onbekende Siberiër, met de naam Френсисом Александром Прескоттом, als eerste met een aannemelijke verklaring kwam. Hij had uitgedokterd dat de maand maart geen 30, maar 31 dagen telde. Dit koppeland aan de bevindingen van Giovanni Di Caprioli kwam hij tot de vaststelling dat dit de reden moest zijn waarom 1 april precies na 31 maart kwam.

Zijn theorie werd aanvankelijk niet serieus genomen, omdat Френсисом Александром Прескоттом geen universitaire studies achter de rug had, maar geleidelijk gingen er toch meer en meer stemmen op die de theorie van Френсисом Александром Прескоттом als heel aanvaardbaar accepteerden. Algemeen wordt nu aangenomen dat Френсисом Александром Прескоттом het bij het rechte eind had.

Herkomst en verspreiding van de 1 aprilgrap

De traditie om op 1 april grappen te maken bestaat niet alleen in Nederland of België. De grap komt op ongeveer dezelfde manier in grote delen van Europa voor en is ook bekend in Amerika, Rusland, Australië en Noord-Afrika. De traditie wordt voor het eerst vermeld in een Franse bron in 1508. De eerste vermelding in een Nederlandse bron dateert uit 1561. De geschiedenis gaat dus ten minste terug tot het begin van de zestiende eeuw.

De wijde verspreiding van het verschijnsel wijst echter op een hogere ouderdom. Over de herkomst van '1 april' zijn in de loop van de tijd uiteenlopende hypothesen opgesteld, die geen van allen tot een oplossing hebben geleid. Ze hebben er eerder toe bijgedragen dat het onderwerp een eigen folklore heeft ontwikkeld.

Men heeft bijvoorbeeld verklaringen gezocht in het wisselvallige aprilweer en parallellen gezien in de Germaanse mythologie of in de bijbelse geschiedenis. In verschillende landen zijn ook wel nationale gebeurtenissen aangevoerd als begin van de traditie. Deze verklaringen, die waarschijnlijk ooit zelf als aprilgrap zijn verzonnen, leiden soms tot op de dag van vandaag een hardnekkig leven. Zo denkt men in Nederland nog vaak dat de grappenmakerij begonnen is met de inname van Den Briel door de watergeuzen op 1 april 1572.

In het serieuze historische onderzoek heeft men vergelijkingen getrokken met grappenfeesten in de klassieke oudheid, zoals de lachriten in Thessalië en de Romeinse narrenfeesten, de Quirinalia, in het oude Holifeest in India of met middeleeuwse narrenfeesten, zoals Carnaval, die allen in het voorjaar werden gevierd. Bewijzen konden echter niet gevonden worden.

Antropologen hebben ten slotte gewezen op de functie van 1 april als bijzondere dag op de jaarkalender. De oude agrarische samenleving was afhankelijk van de wisseling van seizoenen. Bepaalde data, vaak de eerste en laatste dag van een maand, werden gebruikt als markering en viering voor die overgangssituaties en zoals bij vele feesten speelden grappen daarbij een rol. 1 april zou dan als de eerste dag van de eerste lentemaand gevierd zijn met grappen.